ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Рисолати Раҷабалӣ дар мавзуи «Ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ дар низоми ҳуқуқу озодиҳои конститутсионии инсон ва шаҳрванд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.2. Ҳуқуқи конститутсионӣ; ҳуқуқи мурофиаи судии конститутсионӣ; танзими ҳуқуқии ҳокимияти маҳаллӣ (ш. Душанбе, 2026 – 38 саҳ.)

Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ. Автореферати диссертатсияи Рисолати Раҷабалӣ ба яке аз масъалаҳои муҳимми ҳуқуқи конститутсионии муосир – ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ ҳамчун ҷузъи низоми ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд бахшида шудааст. Мубрамияти мавзуъ, пеш аз ҳама, бо он асоснок мегардад, ки сатҳи воқеии иҷтимоият дар давлат на танҳо аз эълони меъёрҳои конститутсионӣ, балки аз дараҷаи амалишавии онҳо дар ҳаёти рӯзмарраи шаҳрвандон вобаста мебошад. Ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ маҳз аз ҷумлаи он ҳуқуқҳоест, ки дар ҳолатҳои муҳими зиндагӣ – пиронсолӣ, беморӣ, маъюбӣ, аз даст додани қобилияти меҳнат, талафи саробон ва дигар ҳолатҳои аз шахс вобастанабуда нақши мустақими ҳимоявӣ дорад.

Дар шароити имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи таъмини самараноки ҳуқуқҳои иҷтимоӣ бо тағйирёбии муносибатҳои иқтисодӣ, афзоиши эҳтиёҷ ба шаклҳои ҳадафмандонаи дастгирии иҷтимоӣ, рушди хизматрасониҳои давлатӣ ва зарурати беҳтар намудани роҳҳои дастрасии шаҳрвандон ба кумакҳои иҷтимоӣ робитаи зич дорад. Аз ин ҷиҳат, таҳқиқи ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ танҳо масъалаи назариявӣ набуда, бо фаъолияти қонунгузор, мақомоти иҷроия, мақомоти ҳифзи иҷтимоӣ ва судҳо алоқаманд мебошад.

Аҳаммияти мавзуъ, ҳамчунин дар он зоҳир мегардад, ки ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ дар меҳвари муносибати байни давлат ва шахс қарор дорад. Давлате, ки уҳдадории иҷтимоиро ба зимма мегирад, бояд на танҳо намудҳои пардохт ва хизматрасониҳоро муқаррар намояд, балки тартиби одилона, шаффоф ва фаҳмои гирифтани онҳоро низ таъмин кунад. Мавҷудияти мушкилоти амалӣ, аз ҷумла номукаммалии баъзе расмиёти маъмурӣ, парокандагии меъёрҳо, зарурати дақиқ намудани истилоҳоти соҳавӣ ва тақвияти роҳҳои пешазсудии ҳимоя, таҳқиқи мазкурро саривақтӣ менамояд.

Бартарии автореферат дар он аст, ки дар он масъалаи ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ дар доираи танг баррасӣ нашуда, балки бо мафҳуми давлати иҷтимоӣ, сиёсати иҷтимоӣ, кафолатҳои конститутсионӣ, санадҳои байналмилалӣ ва механизмҳои ҳимояи ҳуқуқ пайваст карда шудааст. Чунин тарзи масъалагузорӣ

барои рушди минбаъдаи илми ҳуқуқи конститутсионӣ ва такмили қонунгузории иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Аз мазмуни автореферат бармеояд, ки навгонии илмии таҳқиқот дар таҳлили маҷмуии ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ ҳамчун ҳуқуқи конститутсионӣ, унсури мақоми ҳуқуқии шахс ва механизми татбиқи вазифаи иҷтимоии давлат ифода меёбад. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки ин ҳуқуқро на танҳо ҳамчун ҳуқуқ ба гирифтани нафақа ё кумакпулӣ, балки ҳамчун низоми муносибатҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва ташкилӣ маънидод намояд.

Дар автореферат масъалаҳои назариявии мафҳуми «давлати иҷтимоӣ», мазмуни сиёсати иҷтимоӣ, ҷойгоҳи ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ дар низоми ҳуқуқҳои инсон, таносуби мафҳумҳои «ҳимояи иҷтимоӣ» ва «таъминоти иҷтимоӣ», инчунин сохтори кафолатҳо ва роҳҳалҳои ҳимояи ҳуқуқ ба таври пайдарпай инъикос шудаанд. Чунин равиш имкон медиҳад, ки ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ ҳамчун падидаи бисёрсатҳа ва байнисоҳавӣ фаҳмида шавад.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда ба масъалаҳои асосии таҳқиқ мувофиқ буда, дорои аҳаммияти илмӣ ва амалӣ мебошанд. Аз ҷумла, таърифи муаллифии давлати иҷтимоӣ, асоснок намудани табиати комплексии ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ, ҷудо намудани сатҳҳои танзими ҳуқуқӣ ва пешниҳодҳо оид ба такмили қонунгузории соҳавӣ аз ҷумлаи натиҷаҳои қобили таваҷҷуҳ ба ҳисоб мераванд. Махсусан, пешниҳоди ворид намудани меъёри махсус оид ба шикоят аз қарори мақомоти ваколатдор ба қонунҳои соҳавӣ метавонад ба таҳкими кафолатҳои маъмурӣ ва судии шаҳрвандон мусоидат кунад.

Хулоса ва пешниҳодҳои дар автореферат инъикосёфта бо мазмуни таҳқиқот ҳамоҳанг буда, аз таҳлили манбаъҳои ҳуқуқӣ ва илмӣ бармеоянд. Муаллиф дар кори худ ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунгузории амалкунандаи соҳаи таъминоти иҷтимоӣ, санадҳои байналмилалии ҳуқуқи инсон, инчунин адабиёти илмии ватанӣ ва хориҷӣ такя намудааст.

Истифодаи усулҳои умумиилмӣ ва махсуси ҳуқуқӣ, аз ҷумла таҳлил ва синтез, усули таърихию ҳуқуқӣ, муқоисавию ҳуқуқӣ ва низомӣ-сохторӣ ба муаллиф имкон додааст, ки масъалаи мавриди таҳқиқро аз чанд ҷиҳат баррасӣ намояд. Пайдарпайии баёни мавод дар автореферат нишон медиҳад, ки натиҷаҳои илмӣ бо мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот алоқаманд буда, хулосаҳо хусусияти тасодуфӣ надоранд.

Аҳаммияти амалии натиҷаҳо дар он ифода меёбад, ки тавсияҳои пешниҳодшуда метавонанд дар раванди такмили қонунгузории миллӣ, фаъолияти мақомоти ҳифзи иҷтимоӣ, таҳияи барномаҳои давлатӣ, инчунин дар

таълими фанҳои ҳуқуқи конститутсионӣ, ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқи таъминоти иҷтимоӣ истифода шаванд.

Дар автореферат сохтор ва мазмуни асосии диссертатсия ба таври кофӣ инъикос ёфтааст. Диссертатсия аз муқаддима, се боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхати интишороти илмии муаллиф иборат мебошад.

Боби якум ба асосҳои ҳуқуқӣ-конститутсионии сиёсати иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шуда, дар он моҳияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлати иҷтимоӣ ва мазмуни сиёсати иҷтимоӣ таҳлил гардидааст. Муаллиф нишон медиҳад, ки давлати иҷтимоӣ танҳо маҷмуи чораҳои кӯмакрасонӣ набуда, балки тарзи махсуси муносибати давлат ба инсон ва ҷомеа мебошад, ки ба адолати иҷтимоӣ, масъулияти мутақобила ва ҳамкории давлату ҷомеа такя мекунад.

Боби дуюм ба мазмун ва танзими ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ равона гардидааст. Дар ин қисмат ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ ҳамчун ҳуқуқи субъективӣ ва ҳамзамон ҳамчун уҳдадории давлат таҳлил мешавад. Диссертант масъалаи таносуби мафҳумҳои «ҳимояи иҷтимоӣ» ва «таъминоти иҷтимоӣ»-ро баррасӣ намуда, нишон медиҳад, ки онҳо бо вуҷуди робитаи наздик, аз ҷиҳати мазмун ва вазифа фарқ мекунанд. Ҳамчунин, танзими ҳуқуқии ин ҳуқуқ ба сатҳҳои моддӣ, расмиётӣ ва мурофиавӣ ҷудо карда шудааст.

Боби сеюм ба кафолатҳо ва роҳҳалҳои ҳимояи ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ бахшида шудааст. Дар ин боб муаллиф кафолатҳои умумӣ ва махсуси ҳуқуқро таҳлил карда, зарурати мавҷудияти роҳҳои самараноки судӣ, маъмурӣ ва ғайриюрисдиксионии ҳимояро асоснок менамояд. Таваҷҷуҳи махсус ба рушди тартиби шикоятбарорӣ, шаклҳои пешазсудии ҳалли баҳсҳо ва иштироки иттифоқҳои касаба ва ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ дода шудааст.

Дар баробари ҷиҳатҳои мусбии автореферат, баъзе мулоҳизаҳо ба назар мерасанд, ки хусусияти тавсиявӣ доранд. Аз ҷумла, муаллиф дар бораи зарурати рушди шаклҳои ғайриюрисдиксионии ҳимоя андешаи қобили қабул баён намудааст, аммо дар автореферат механизми амалии иштироки иттифоқҳои касаба ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ метавонист мушаххастар пешниҳод шавад. Бо ин мақсад, хуб мешуд диссертант ҳангоми ҳимояи ошкоро ба масъалаи мазкур равшанӣ меандохт.

Эроди зикршуда ба сатҳи илмӣ ва аҳаммияти амалии автореферат таъсири ҷиддӣ намерасонанд ва бештар барои рушди минбаъдаи мавзуъ пешниҳод мегарданд.

Автореферати диссертатсияи Рисолати Раҷабалӣ дар мавзуи «Ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ дар низоми ҳуқуқу озодиҳои конститутсионии инсон ва

шаҳрванд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» мазмуни асосии таҳқиқоти диссертатсиониро инъикос намуда, аз анҷом ёфтани таҳқиқоти мустақилона ва дорои аҳаммияти илмӣ шаҳодат медиҳад.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июли соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Рисолати Раҷабалӣ сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.2 – Ҳуқуқи конститутсионӣ; хуқуқи мурофиаи судии конститутсионӣ; танзими ҳуқуқии ҳокимияти маҳаллӣ мебошад.

Тақриздиҳанда:
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент,
декани факултети ҳуқуқшиносии
Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Сафарзода Н.Ф.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, н. Рӯдакӣ,
ч/д Чоряккорон, д. Мехробод, хонаи 90
E-mail: nekruz-0101@mail.ru
Тел.: (+992) 918559828

Имзои Сафарзода Н.Ф.-ро тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои
махсуси Академияи идоракунии давлатии
назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон,
номзади илмҳои педагогӣ Насурдинзода А.Н.

Суроғаи муассиса: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи Саид Носир 33; **Тел.:** 224-17-86, 224-83-93 (факс); **E-mail:** info@apa.tj

«15» ___05___ соли 2026